

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN EPOCA BRONZULUI LA BUCUREȘTI - MILITARI „CÂMPUL BOJA“ (CAMPANIA DIN ANUL 1997)

Cristian Schuster și Mircea Negru

Investigațiile arheologice din anul 1997¹ au continuat pe cele din perioadele anterioare 2 și au avut ca obiectiv principal cercetarea părții vestice a platoului. Pentru întregirea unor informații privind stratigrafia zonei de est a malului care străjuiește Dâmbovița, a fost efectuat, de asemenea, și în acea parte un mic sondaj.

Materiale și complexe din epoca bronzului au fost descoperite de-a lungul timpului pe aproape întreg platoul. Astfel, o depunere Tei IV (= *Fundeni*) a fost surprinsă în 1958 și 1960–1961³, iar din Bronzul Timpuriu, cultura Glina, s-au cercetat diferite vestigii începând cu anii 1978–1979⁴.

În suprafețele cercetate în partea de vest a platoului, cu excepția secțiunii 5, stratigrafia a fost asemănătoare celei din campania din anul 1996⁵. În secțiunea menționată, amplasată la cca 100 m de marginea vestică a platoului, a fost surprins un singur nivel arheologic, gros de 0,25/0,35 m, ce conținea materiale din epoca bronzului.

Secțiunea 7 a fost practică spre marginea de est a platoului, iar stratigrafia diferă de cea a secțiunilor din partea de vest (fig. 1/a-c).

Sub solul vegetal, având grosimea de 0,20/0,30 m, a fost identificat un strat cenușiu-negricios (gros de 0,20 m), care suprapunea un altul de culoare castanie deschisă (gros de 0,55 m). Ultimele două straturi conțineau urme din epoca bronzului. La adâncimea de -1,05 m a fost găsit un fragment dintr-un vas de culoare castanie, lustruit în exterior, care aparține culturii Boian din Neoliticul târziu

¹ Săpăturile arheologice au fost conduse de Mircea Negru de la Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București. Prelucrarea materialului din epoca bronzului a fost făcută de cei doi autori ai articolului. Asupra vestigiilor post Bronz se va reveni într-o intervenție separată, tot în prezentul volum.

² Cercetări întreprinse în 1958, 1960–1961, 1978–1979, 1981–1985, 1996, vezi: V. Zirra și Gh. Cazimir, *Unele rezultate ale săpăturilor arheologice de pe terenul „Câmpul Boja“ Militari*, CAB, I, 1963, p. 15–49; M. Turcu, *Sondajul de la Militari Câmpul Boja*, MCA, Tulcea, 1980, p. 121–123; eadem, *Cercetări arheologice la Militari – Câmpul Boja*, MCA, I, București, 1992, p. 145–148; eadem, *Descoperiri arheologice la Militari – Câmpul Boja* (București). Secolele II–III și VI e.n., CAB, IV, 1992, p. 37–56; M. Negru, *Raport preliminar cu privire la cercetările arheologice de la Militari – Câmpul Boja*, 1996, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, II, 1997, p. 408–420.

³ Numai amintite de V. Zirra și Gh. Cazimir (op. cit., p. 49, 51), dar rămase nepublicate. Vezi și V. Leahu, *Cultura Tei*, București, 1966, p. 14, 21 și fig. 1.

⁴ M. Turcu, *Sondajul de la Militari Câmpul Boja*, MCA, Tulcea, 1980, p. 121–123; eadem, *Cercetări arheologice la Militari – Câmpul Boja*, CAB, III, p. 1981, p. 226–235; eadem, *Cercetări arheologice la Militari – Câmpul Boja*, MCA, I, București, 1992, p. 145–148. Vezi și C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare*, Bibliotheca Thracologica, XX, București, 1997, p. 180–181.

⁵ M. Negru, op. cit., p. 409.

(fig. 3/a).⁶ Între -1,05 și -1,15 m începe un strat castaniu, steril din punct de vedere arheologic. La -1,40 m a fost surprins stratul de loess.

Complexele arheologice. În anul 1997 au fost investigate patru gropi din epoca bronzului⁷. *Groapa nr. 7* a avut o formă aproape cilindrică (fig. 1/a) Diametrul ei era de aproximativ 0,75 m, iar adâncimea maximă ajungea la -1,05 m.

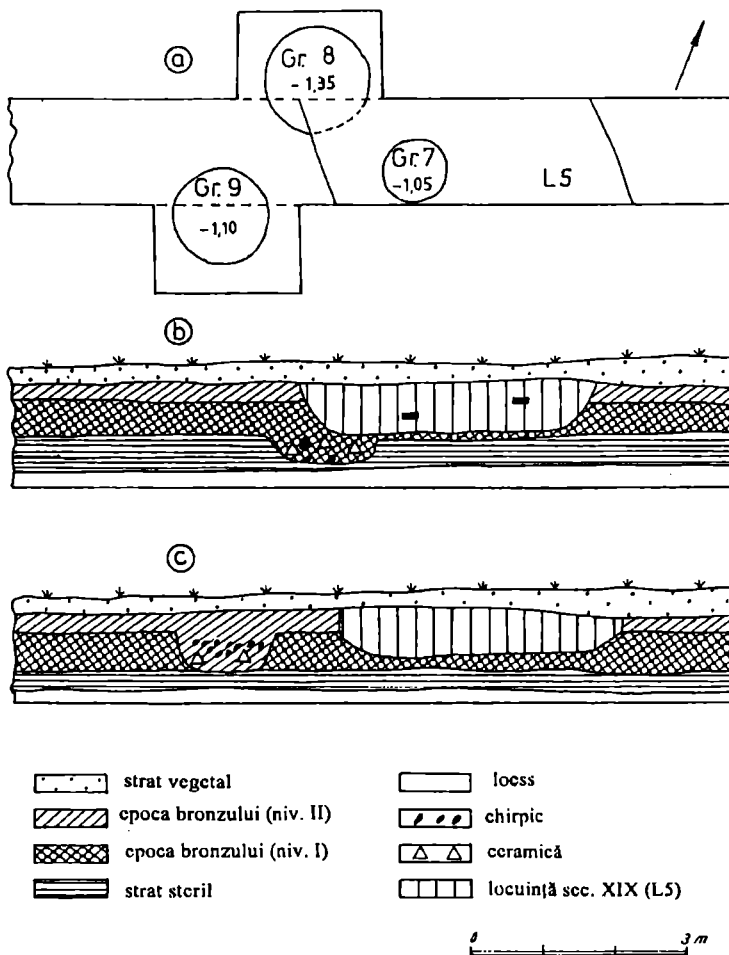

Fig. 1. Secțiunea nr. 7: a = plan; b = profilul nordic; c = profilul sudic.

Inventariul acestui complex era compus dintr-un pământ castaniu-negricios, pigmentat de fragmente mici de chirpic și de lemn carbonizat și piese ceramice fragmentare.

Groapa a fost aproape în totalitate distrusă de o locuință din secolul al XIX-lea (L 5; fig. 1/a-c). Practic a putut fi cercetată numai partea ei inferioară (cca 0,20 m înălțime).

⁶ Ceramică neolitică a fost descoperită și în anul 1958, vezi: V. Zirra și Gh. Cazimir, *op. cit.*, p. 49.

⁷ Pentru alte complexe din Bronz, vezi: C. Schuster, *op. cit.*, p. 181.

Groapa nr. 8 era aproape rotundă în plan (fig. 1/a-b). Dimensiunile ei au fost următoarele: diam. maxim 1,50 m, adâncimea -1,35 m.

Complexul conținea pământ castaniu-negricios, fragmente de vase și oase de animale.

Și această groapă a fost parțial afectată de aceeași locuință din secolul trecut.

Groapa nr. 9 a avut o formă aproape cilindrică (fig. 1/a, c). Diametrul ei era de 1,30 m, iar adâncimea la care se găsea fundul a fost de -1,10 m.

În interiorul ei a fost găsit un pământ castaniu-negricios, fragmente ceramice și bucăți de chirpic. Groapa a fost „sigilată” cu un strat de chirpic gros de 0,10/0,25 m.

Groapa nr. 10 avea o formă ovală în plan (fig. 2/a-b). Diametrul ei varia între 0,53 m și 0,65 m, iar adâncimea maximă ajungea la -0,80 m.

Inventarul se compunea din fragmente de vase, o roțiță de car în miniatură (fig. 8/h), precum și mici bulgări de chirpic.

Cu excepția gropii nr. 10, care a fost descoperită în S 8, celelalte gropi au fost surprinse în S 7.

Materialul arheologic. Gropile și, acolo unde este cazul, stratul din epoca bronzului au avut un inventar – așa cum am menționat – destul de sărac, care constă în fragmente din diferite recipiente, obiecte din lut ars, piatră și os.

Ceramica reprezintă majoritatea inventarului acestor complexe. Din punctul de vedere al pasteii au fost identificate trei categorii de ceramică. Astfel, există o ceramică grosieră ce are ca degresanți ceramică pisată și nisip cu bobul mare în pastă; cea *semifină* conține nisip cu bobite mai greu sesizabile; iar cea fină este realizată dintr-un nisip foarte fin.

Din pastă *fină* sunt realizate vasele de mici dimensiuni, iar din tipurile *grosieră* și *semifină* au fost modelate recipientele mijlocii și mari. Compoziția ceramicii grosiere este asemănătoare celor de aceeași categorie din cultura Glina⁸. Celelalte două tipuri de pastă sunt diferite de ceramica fină și semigrosieră ale manifestării din Bronzul Timpuriu amintită⁹.

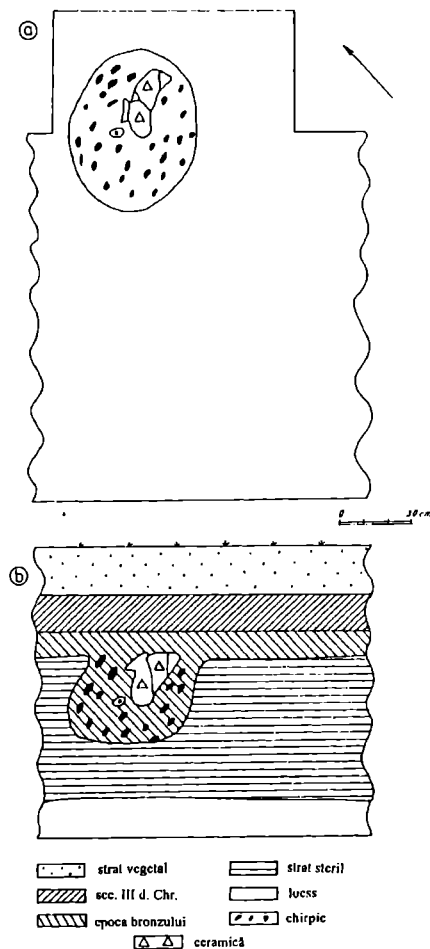

Fig. 2. Secțiunea nr. 8, groapa 10: a = plan; b = profil nord-estic.

⁸ *Ibidem*, p. 59.

⁹ *Ibidem*.

Pasta ceramicii culturii Tei, chiar dacă trebuie să ținem seama de diferitele faze și așezări, se împarte, în general, în grosieră, semifină și fină¹⁰. Un exemplu mai recent în acest sens este descoperirea de la Surlari¹¹. Două categorii de ceramică au fost identificate la Mogoșești¹² și Mironești¹³, iar patru la Daia¹⁴.

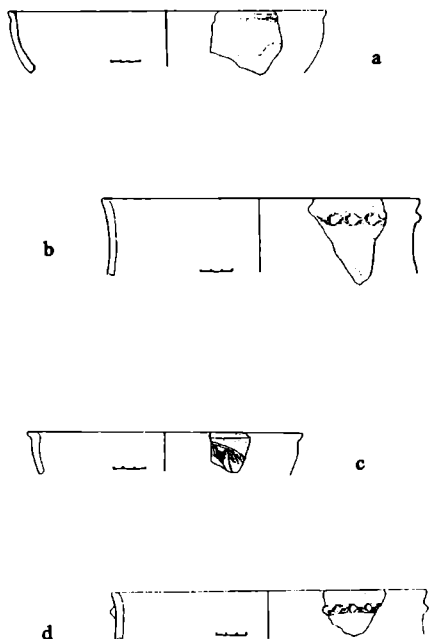

Fig. 3. Ceramică.

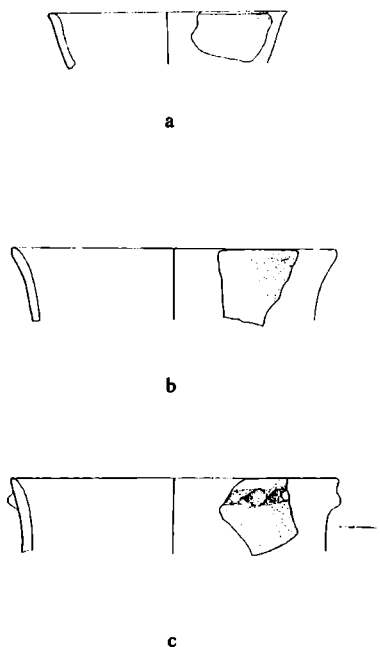

Fig. 4. Ceramică.

Ceramica fină, dar în cele mai multe cazuri și cea semifină, este uniform arsă. În schimb, vasele din pastă grosieră sunt insuficient arse, de aici și fragilitatea lor.

Pe o parte din fragmentele ceramice, în special pe cele din gropi, s-a constatat și o ardere secundară.

La ceramica fină culoarea este neagră și rareori brună. Ceramica semifină este, de asemenea, parțial neagră, dar apar și nuanțe de brun-roșcat, maron gălbui și, rar cenușiu. Din cauza arderii neuniforme sunt de consemnat pete de diferite culori pe același vas.

¹⁰ V. Leahu, *Cultura Tei*, București, 1966, p. 37–38.

¹¹ V. Leahu, G. Trohani, *Sondajul arheologic de la Surlari*, CA, II, 1976, p. 75.

¹² C. Schuster, Tr. Popa, *Cercetări privind epoca bronzului în județul Giurgiu (investigațiile din anii 1986–1994)*, BMJG, I, 1995, 1, p. 35; idem, *Raport preliminar privind săpăturile de la Mogoșești, județul Giurgiu, Cercetări arheologice în aria nord-tracă*, I, 1995, p. 148; idem, *Cercetările arheologice de la Mogoșești, județul Giurgiu – campania din 1995, Cercetări arheologice în aria nord-tracă*, II, 1997, p. 65.

¹³ Idem, *Cercetări privind epoca bronzului în județul Giurgiu (investigațiile din anii 1986–1994)*, BMJG, I, 1995, 1, p. 39.

¹⁴ V. Leahu, *op. cit.*, p. 114–119; idem, *Sondajul arheologic de la Frătești, jud. Ilfov*, CA, III, 1979, p. 44–45; idem, *Săpăturile arheologice efectuate la Daia*, CA, V, 1982, p. 46.

Recipientele din pasta grosieră sunt, în general, de culoare brună și de mai multe nuanțe.

În ceea ce privește formele, au putut fi reconstituite vase sac (*Tipul 1*), unele cu gura trompetiformă, corp globular și fundul drept (*Tipul 1.a.*; fig. 6/d), altele cu buza trasă spre exterior și corpul globular (*Tipul 1.b.*; fig. 5/a) sau cu gâtul cilindric și buza ușor răsfrântă spre exterior (*Tipul 1.c.*; fig. 5/c). Ele sunt lucrate din pastă grosieră și semifină (fig. a.2).

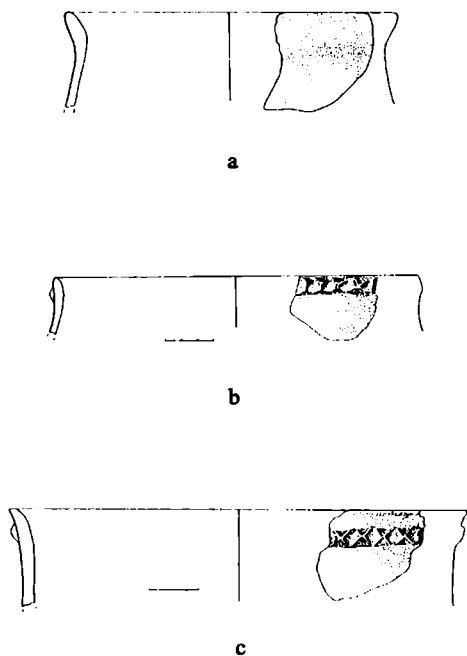

Fig. 5. Ceramică.

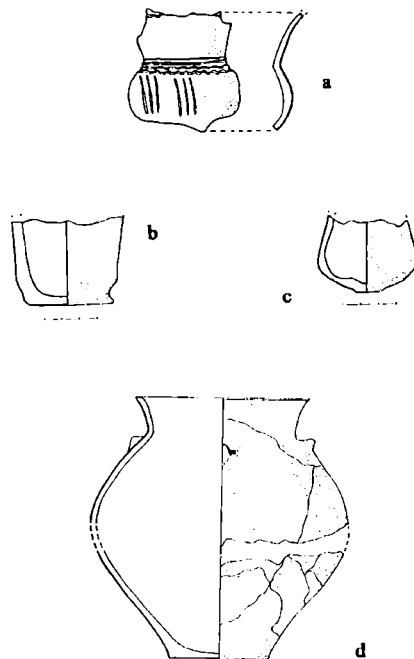

Fig. 6. Ceramică.

Vasele borcan au toate un ușor profil în forma literei S (*Tipul 2*). Ele pot fi cu gâtul cilindric (*Tipul 2.a.*; fig. 5/b), cu gâtul scurt și buza ușor trasă spre exterior (*Tipul 2.b.*; fig. 3/d), cu gâtul înalt și buza ușor trasă spre exterior (*Tipul 2.c.*; fig. 3/b; 4/c) sau cu gâtul înalt și buza răsfrântă puternic (*Tipul 2.d.*). Aceste recipiente sunt din pastă semifină (*Tipul 2.d.*), dar mai ales grosieră.

Castroanele sunt tronconice (*Tipul 3.a.*; fig. 8/b), mai ales cele din pastă grosieră, cu pereții aproape drepecți, înclinați spre exterior, și buza îngroșată la exterior (*Tipul 3.b.*; fig. 8/a), acestea din pastă semifină, și cu pereții rotunjiți și buza bine profilată și îngroșată la exterior (*Tipul 3.c.*; fig. 3/c), ultimele din pastă fină. Au fost identificate și castroane tronconice, cu buza îngroșată puternic la exterior (*Tipul 3.d.*; fig. 4/b; 8/c), modelate din pastă semifină.

Dintre recipientele de dimensiuni reduse amintim *ceștile*, cu corpul globular și gât înalt (*Tipul 4*; fig. 6/a, c) și *paharele*, aproape cilindrice, cu fundul bine marcat (*Tipul 5*; fig. 6/b).

Torțile vaselor sunt în *bandă îngustă*, în special la recipientele mici și mijlocii, în *bandă lată*, la vasele mari și unele mijlocii, tubulare, la oalele mari (de provizii). Apar și torțile *orizontale* în special la recipientele mijlocii (fig. 8/d).

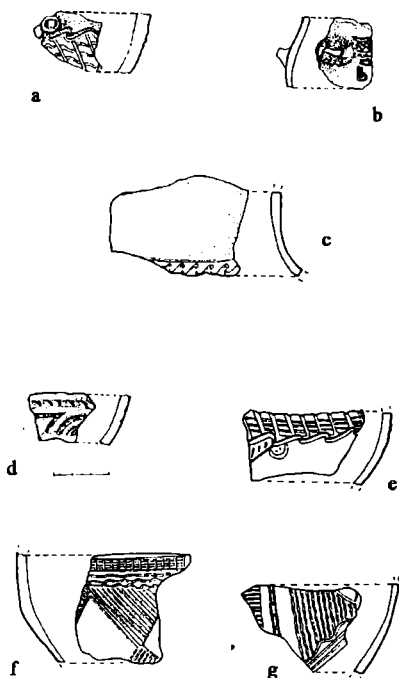

Fig. 7. Ceramică.

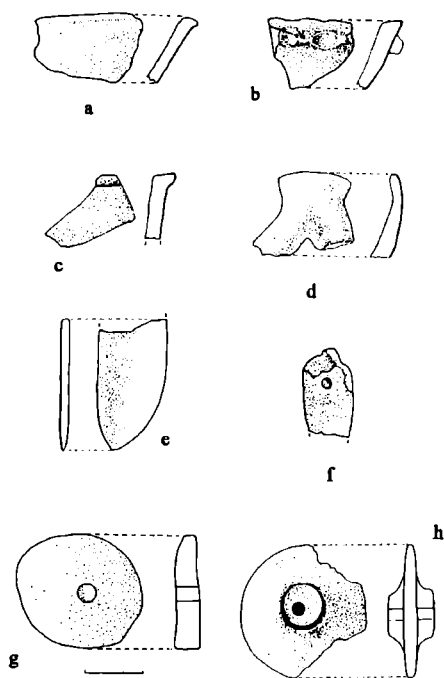

Fig. 8. a-d = ceramică;
c = Krummesser; f-h = obiecte din lut ars.

Decorul este realizat prin două modalități. Prima modalitate ar fi tehnica în relief (Tipul a): aplicațiuni plastice și altele realizate din proeminențe organice (Tipul a.1.; fig. 6/d), brăuri alveolate (Tipul a.2.; fig. 3/b; 4/c) și segmente de brâu alveolat (Tipul a.3.; fig. 8/b). Proeminențele conice sunt amplasate pe umăr, în schimb brăurile se găsesc pe buză, imediat sub aceasta sau pe gât.

Al doilea tip de decor este cel prin imprimare pastei, în tehnica Stichkanal sau simple incizii (Tipul b; fig. 7/a-g): linii orizontale drepte, grupuri de linii verticale, meandre orizontale și verticale, banda hașurată în rețea, șir de S-uri, triunghiuri hașurate.

Alături de ceramică au fost recuperate și obiecte din lut ars. Menționăm o fusaiolă plată (fig. 8/g), o roțiță de la un car miniatural, cu bucsă pe ambele părți (fig. 8/h) și un fragment dintr-un obiect al cărui rost nu îl cunoaștem (fig. 8/f).

Dintre piesele din silex și piatră șlefuită sunt de amintit lamele (sparte sau ciobite), așchile și, din piatră șlefuită, un Krummesser (fig. 8/e).

Concluzie. Formele și decorul ceramicii sunt cele tradiționale pentru faza a IV-a (Fundeni) a culturii Tei¹⁵. Analogii putându-se stabili cu materialul ceramic din așezările de la Daia¹⁶, Izvoarele¹⁷, Frătești¹⁸ ș.a. Așadar, materialul recuperat în anul 1997, confirmă faptul că la București – *Militari Câmpul Boja* a existat o așezare Tei IV¹⁹.

Bronzezeitliche funde bei București – Militari Câmpulung Boja

Die Grabungen in Jahr 1997 führten erneut zur Entdeckung von bronzezeitlichen Materialien. Es wurden mehrere Gruben (Abfallgruben?) erforscht. In ihnen und teilweise in der dünnen Kulturschicht waren Keramik, leider sehr fragmentiert, Ton – und Steingeräte zu verzeichnen.

Die Keramik ist durch grobe mittelfeine und feine vertreten. Die Gefäßformen und die Verzierung, insbesondere der feinen Keramik, beweisen, daß wir bei București – Militari Câmpul Boja die Spuren einer Tei IV – Siedlung haben.

¹⁵ Idem, *Cultura Tei*, București, 1966, p. 114–119; idem, *Date și considerații noi cu privire la periodizarea evoluției culturii Tei*, CA, IX, 1992, p. 71.

¹⁶ Idem, Sondajul arheologic efectuat în 1979 la Daia, jud. Giurgiu, CA, IV, 1981, p. 31–34; idem, *Săpăturile arheologice efectuate la Daia*, CA, V, 1982, p. 46–48.

¹⁷ Idem, *Sondajul arheologic de la Izvoarele*, CA, I, 1975, p. 101–115.

¹⁸ Idem, *Sondajul arheologic de la Frătești, jud. Ilfov*, CA, III, 1979, p. 44–45.

¹⁹ V. Zirra și Gh. Cazimir, *loc. cit.*